

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)
1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämällä voisi olla?

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

-

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)
2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

-

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)
3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja veloitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa

sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

-

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)
4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)
5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

OSKU katsoo, että on tärkeää huolehtia erityisesti aliedustettujen ryhmien pääsyä jatkuvan oppimisen pariin. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei useinkaan kannusta työelämän keskellä opintojen suorittamista, ellei työnantaja sitä suoraan tue. Tätä tulisi ensisijaisesti kehittää ja varmistaa, ettei hakeutuminen jää taloudellisesta tilanteesta kiinni.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

OSKU katsoo, että esimerkiksi oppivelvollisuuden pidentäminen edesauttaa tulevaisuudessa sitä, että uudet sukupolvet eivät jäisi ilman toisen asteen tutkintoa. On kuitenkin yleisesti tiedossa, että jopa joka kuudes nuori aikuinen on vailla toisen asteen tutkintoa työmarkkinoilla tai sen ulkopuolella. Tilanteen ratkaisussa on otettava huomioon, että he ovat moninainen joukko erilaisista taustoista tulevia nuoria, joiden syyt ovat myös hyvin vaihtelevia. On tärkeää, että koulutuksen ulkopuolella oleville taataan laadukas opinto-ohjaus oikean alan löytämiseksi. Sosiaaliturvan tulee kannustaa hankkimaan tutkinto, ja ennen kaikkea mahdollistaa opintoihin siirtyminen ilman pelkoa sosiaaliturvan menettämisestä elämäntilanteesta huolimatta. Järjestelmää tulee kehittää niin, ettei sosiaaliturvan tosiasiallinen taso heikkene opiskelemaan mentäessä tai mikäli opintojen ohessa tehdään osittain töitä.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

OSKU kannattaa vahvasti kokonaisuudistuksen toteuttamista. Yhä useampi ammatillinen opiskelija joutuu nykyään muuttamaan varhaisessa vaiheessa pois huoltajiensa luota oppilaitosten sijaitessa keskitytymmin kaupungeissa. Nykyisessä järjestelmässä huoltajien tulot voivat vaikuttaa erittäin negatiivisesti opiskelijan taloudelliseen tukeen. Esimerkiksi huoltajan uuden aviopuolisonkin tulot voivat estää huoltajan luona asuvalta opiskelijalta tuet, vaikka kyseisellä henkilöllä ei ole mitään elatusvelvollisuutta opiskelijaan.

OSKU vaatii, että huoltajien tulojen vaikutus opintotukeen on poistettava ja myös alle 17-vuotiaat on otettava opintotuen piiriin. Toisen asteen opintojen rahoittamiseen on saatavilla myös opintolainaa. Opintotukijärjestelmää ei kuitenkaan tule kehittää lainapainotteiseksi, eikä opiskelijan toimeentulon edellytyksenä saa olla opintolainan nostaminen. OSKU myös vaatii, että opiskelijalta ei saa evätä oikeutta toimeentulotukeen, sillä perusteella, että hän ei ole nostanut opintolainaa.

Tukijärjestelmään on saatava selkeyttä, ja hakemukset on käsiteltävä kohtuullisessa ajassa. Ammattiin valmistuneille opiskelijoille on luotava opintolainahyvitys malli, joka toimii samankaltaisesti kuin korkeakouluopiskelijoilla. Nykytilanteessa lainsäädäntö kohtelee eriarvoisesti toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia verrattuna korkeakouluopiskelijoihin, joiden palkalliset harjoittelujaksot eivät vaikuta opintotukeen, vaan kertyvät ansiotulot huomioidaan. Osa ammatillisen koulutuksen harjoitteluista voi olla kestoltaan vain muutamia viikkoja, ja on kohtuutonta, jos opiskelijat joutuvat Kelan perintäkierteeseen niiden vuoksi. Opintotuen tulee mahdollistaa oppisopimuksella opiskelu tulo-rajoihin perustuen. Kokonaisuudessaan opintotuki tulee uudistaa niin, että se kohtelee eri koulutusasteilla opiskelevia sekä erilaisissa elämäntilanteissa olevia opiskelijoita yhdenvertaisesti, takaa riittävän toimeentulon ja ei pakota opiskelijoita velkaantumaan kohtuuttomasti.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15) 6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16) 7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

Asumistuessa tulee tarkastella sitä, miten se mahdollistaa yhdenvertaisesti asumismenojen korvaamisen opiskelijoille ottaen huomioon opiskelijan asumismuodon, iän, kotipaikan. Sen tulee myös ottaa huomioon oikeudenmukaisemmin perhetilanne, ei ole perusteltua evätä asumistukea opiskelijalta vedoten hänen puolison tuloihin. Suomessa on vahva kulttuuri siitä, että jokainen vastaa omista menoistaan ja on kohtuutonta ajaa järjestelmätahoisesti ihmisiä asumaan yksin tai tekemään paljon töitä itseään uuvuttaen kyseisen säädöksen takia.

OSKU katsoo, että vuokrasopimuksesta riippumatta kämppiksien ei voida katsoa kuuluvan samaan talouteen ja muodostavan ruokakuntaa. Tästä syystä kämppikaverin tulot eivät saa vaikuttaa toisen

kämppekaverin yleiseen asumistukeen. OSKU katsoo, että myös alaikäisellä opiskelijalla on oltava oikeus yleiseen asumistukeen. Erityisesti suurissa kaupungeissa asumistuki ei kata riittävää osaa asumiskuluista, ja sitä tulee nostaa muun hintatason mukana inhimillisen elintason takaamiseksi.

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)

8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämisessä?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)

9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta- ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokraloukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)

10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

-

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)

11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää A) etuuksien ehtojen osalta? B) toimeenpanon osalta?

A) etuuksien ehtojen osalta?

OSKU pitää erityisen tärkeänä, että perusturvaetuuksien yhtenäistämässä otetaan opiskelijat mukaan ja huomioidaan heidän erittäin moninaiset elämäntilanteensa. Erityisesti ammatillisille opiskelijoille järjestelmän etuudet ovat hyvinkin vaihtelevia ja hankalaselkoisia. OSKU katsoo, että työnteon tulee aina olla kannattavaa ja etuuksien siihen kannustaa, mutta perusturvan mahdollistaa inhimillinen elintaso työkyvyttömyyden sattuessa sekä esimerkiksi opiskelun aikana.

B) toimeenpanon osalta?

Perusturvaa kehitettäessä muutoksista tulee tiedottaa selkeästi ja selvästi kansalaisille, ja tehdä järjestelmästä yleisesti yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi. Jokaiselle tulee taata tieto siitä, mihin etuuksiin milloinkin hän on oikeutettu ja miten etuudet esimerkiksi muuttuvat, jos henkilö menee opiskelemaan tai tapahtuu jokin muu muutos elämäntilanteessa. Byrokraattinen järjestelmä vie turhaa aikaa ja turhauttaa, ja osa ihmisistä voi tipahtaa pois ja syrjäytyä.

13. Ehdotusten priorisointi
13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys
14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

-

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle
15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä aluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

OSKU katsoo, että kokonaisuudessaan sosiaaliturvajärjestelmän uudistuksessa tulee huolehtia järjestelmän selkeydestä, yksinkertaisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Sen tulee ottaa huomioon erilaiset elämäntilanteet ja elämänmuutokset, kannustaa osaamisen täydentämiseen ja työntekoon sekä taata riittävä elintaso.

Holsti Emma
Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry